

Kalevalainen tutkimus ja web?

Lauri Harvilahti

- Lönnrotin Kalevala (1849)
- Suomen Kansan Vanhat Runot SKVR (1908-1997)
SKVR-korpus (2007)
- Lönnrotin Kalevala ja osa Suomen Kansan Vanhojen Runojen xml-korpuksesta haettavissa myös Kulttuurisammon kautta (2008-2009)
- Löytyykö Kulttuurisammosta Kalevalan ja Suomen Kansan Vanhojen Runojen suhdetta valaisevaa tietoa?

Vanhan runon parametreja

- vanha nelipolvinen trokeemitta, eli Kalevala -mitta
- alkusointu
- säeparallelismi ja muut toistokeinot
- perinteiset runoformulat ja kielellis-poeettinen rekisteri

- Seuraavassa esimerkkinä Norjan metsäsuomalaisilta 1880-luvulla kerätty loitsu

SKVR VII, 5: 227, Segerstedt, 1880-luku.

Kivutar hyvä emäntä,
 tule kanssain tekemään terveyttä,
 rauhaa rakentamaan,
 tie kivut kivuttomaksi,
 ota vaivat vaskivakkaiseen,
 kivut vie tuonne
 keskellen kipumäkeä,
 kivun vuoren kukkuralla,
 siellä keitä kivuja
 pienessä kattilassa,
 missä kivi on keskellä mäkeä,
 reikä keskellä kiviä,
 puhaistu puraisimella,
 siihen kivut kiskotaan,
 tuskat tuimat tunketaan,
 pakko-päivät painetaan,
öin yrittämätä,
miks (?) päivin peäsemätä,
miks (?) tien teköö ijänikuisen.

Albrekt Segerstedtin keräämässä 'Kivutar' -loitsussa on arvoituksellinen kohta, joka ei ole kunnolla kalevalamittaa ja ajatukseltaan hämärä:

**öin yrittämätä,
miks (?) päivin peäsemätä,
miks (?) tien teköö ijänikuisen.**

Arvoituksen ratkaisemiseksi katsomme ensiksi, mitä Lönnrotin Kalevala sanoo Kivutar-henkilöhahmosta. Siirrymme Kulttuurisampoon:

- Kulttuurisampo > Semanttinen Kalevala > Kalevalan toimijat > Kivutar.
- Huomaamme, että Kivutar = Kalevalan 45. runon päähenkilö.
- Huomataan, että Segerstedtin oudot kysymyssanat ovat Kalevalassa partisiippirakenteita ja loitsun outo **tien teköö ijänikuisen** onkin **tietäjä iän-ikuinen**.
- Lönnrotin Kalevalan teksti selittää Segerstedtin loitsun outouden:

**öin yrittämättömiksi,
päivin pääsemättömiksi." - -
Tietäjä iän-ikuinen**

SKVR VII, 5: 227, Segerstedt, 1880-luku.

Kivutar hyvä emäntä,
tule kanssain tekemään terveyttä,
rauhaa rakentamaan,
tie kivut kivuttomaksi,
30 ota vaivat vaskivakkaiseen,
kivut vie tuonne
keskellen kipumäkeä,
kivun vuoren kukkuralla,
siellä keitä kivuja
35 pienessä kattilassa,
missä kivi on keskellä mäkeä,
reikä keskellä kiviä,
puhaistu puraisimella,
siihen kivut kiskotaan,
40 tuskat tuimat tunketaan,
pakko-päivät painetaan,
öin yrittämätä,
miks (?) päivin peäsemätä,
miks (?) tien teköö ijänikuisen.

Kalevala (1849), 55. laulu

Kivutar hyvä emäntä
tule kanssa, käy keralla
tekemähän terveyttä, rauhoa rakentamahan!
Tee kivut kivuttomaksi, - -
"Ota - - vaivat vaskivakkasehen,
kivut tuonne vieäksesi, - -
keskelle Kipumäkeä,
Kipuvuoren kukkulata!
Siellä keittäös kipuja
pikkuisessa kattilassa, - -
"Kivi on keskellä mäkeä,
reikä keskellä kiveä, - -
puhkaistu purasimella:
siihen kivut kiskotahan, - -
tuskat tuimat tungetahan,
pakkopäivät painetahan
öin yrittämättömiksi,
päivin pääsemättömiksi." - -
tietäjä iän-ikuinen - -

- Johtopäätös: loitsun esittäjä on tuntenut Lönnrotin Kalevalan.
- Mutta entä sitten? Kalevalan runoitan pohjautuvat kerättyihin runomuistiinpanoihin, jotka on julkaistu Suomen Kansan Vanhoissa Runoissa. Mitä ne sitten ovat? Katsotaanpa, löytyykö Kulttuurisammosta haulla 'yrittämättömiksi' vanhojen runojen muistiinpanoja.
- Haku Kulttuurisammosta: yrittämättömiksi
- löytyy 1 runo, Kiteeltä, Lonkainen kerännyt 1896. Tämäkin on opittu Kalevalasta, kuten kommentoissa esitellään.
- Yritetäänpä löytää varhaisempia runoja. Haetaan sanaa 'purasimella' Kulttuurisammosta.
- löytyy 3 runoa, joista yksi on edellä mainittu, kaksi muuta ovat:
  - 'Kosken synty' Kajaanista, Lönnrot kerännyt 1833
  - 'Sorree on suonten vaimo' Nurmekselta, Lönnrot kerännyt 1832

Nämä kaksi viimeksi mainittua löytyvät myös Väinö Kaukosen teoksista ja Lönnrot näyttää käyttäneen niitä Kalevalassaan. Käsitykset Kalevalan vaikutuksista runonkeruuseen (ja päin vastoin) saavat hakujen pohjalta lisävalaistusta.

Kalevalainen tutkimus ja web!

- Kulttuurisammosta löytyy nopeasti niin vanhoja kuin uusiakin hypoteeseja tarkentavaa tietoa
- Webin hyödyntämisessä kannattaa tehdä aineistokorpuksia yhdistävää kehitystyötä
- Hakutuloksia voisi tulevaisuudessa monipuolistaa konkordanssiohjelman outputin tarkentamiseksi
- Sunbstanssiosaamisen avulla myös suosituskentät täsmentyvät
- Kalevalan kriittinen editiotyö on täysin mahdollista www-sovelluksen avulla, mutta on hankkeena projektin alkuvaiheessa hyvin ihmistyövaltainen
- **> Aineksia monitieteisiin yhteistyöhankkeisiin!**